

ศูนย์มิชชันนารีเชียงราย

โดย

ประสิทธิ์ พงศ์อุดม

ฝ่ายประวัติศาสตร์ หน่วยงานจดหมายเหตุประวัติศาสตร์และวิจัย

สภาคริสตจักรในประเทศไทย

.....

ศูนย์มิชชันนารีเชียงราย เป็นศูนย์มิชชันนารีล่าสุดที่จัดตั้งขึ้นในเขตแดนล้านนา มีประวัติย้อนไปในปี ค.ศ.1878 เมื่อครอบครัวของหนานสุวรรณคริสเตียนบ้านแม่ดอกแดง อ.ดอยสะเก็ด ได้อพยพพร้อม กับหมู่ชนเชื้อสายชาวเชียงแสนจากเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง จำนวน 2,500 คน ที่ถูกกวาดต้อนมาในยุค "เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง" กลับไปสร้างบ้านแปงเมืองที่เชียงแสน หนานสุวรรณได้ประกาศเผยแผ่ คริสต์ศาสนาและมีผู้รับเชื่อเป็นคริสเตียน ภายหลังจากต่อมามิชชันนารีได้เข้าไปสถาปนาคริสตจักรเชียงแสน ขึ้นในปี ค.ศ.1888 เป็นคริสตจักรแรกในเขตเชียงราย ในช่วงเดียวกันนี้ ศาสนาจารย์แมคกิลวารี และ ศาสนาจารย์หนานตา จากเชียงใหม่ ได้เดินทางมายังเชียงรายและรับมอบที่ดินผืนหนึ่งจากเจ้าเมืองสำหรับ ตั้งสำนักงานศูนย์มิชชันนารี อีกสองปีต่อมามีการตั้งคริสตจักรเชียงรายที่บ้านแม่กอนสวนดอก ในวันที่ 13 เมษายน ค.ศ.1890 โดยมีสมาชิกย้ายมาจากคริสตจักรเพรสไบเรียนที่หนึ่ง เชียงใหม่ และจากคริสตจักร แม่ดอกแดง เมื่อถึงปี ค.ศ.1892 มีการตั้งคริสตจักรอีกแห่งหนึ่งที่เวียงป่าเป้า โดยมีคริสเตียนส่วนหนึ่ง ย้ายมาจากชุมชนคริสเตียนบ้านช่างคำ อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ศูนย์มิชชันนารีเชียงรายเปิดขึ้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.1897 โดยมีครอบครัวศาสนาจารย์ วิลเลียม นางอิสเบลลา ดอดด์ และครอบครัวนายแพทย์แคลร์ นางแคทเธอรีน เดนแมน เป็นมิชชันนารี มาประจำ ศูนย์มิชชันนารีแห่งนี้นับเป็นแหล่งปฏิบัติงานสำคัญที่ทำให้ศาสนาจารย์ดอดด์ สนใจชาวไตที่อยู่ ทางตอนใต้ของจีน ท่านได้ออกสำรวจชนเผ่าไทและเขียนบันทึกเรื่องราวการสำรวจไว้อย่างละเอียด ซึ่ง หลังจากท่านเสียชีวิตได้มีการรวบรวมบันทึกดังกล่าวตีพิมพ์หนังสือชื่อว่า "The Tai Race : The elder brother of the Chinese" (ค.ศ.1923) ซึ่งเป็นผลงานการสำรวจเกี่ยวกับชนชาติไทที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสืบค้นประวัติศาสตร์ชาติไทย

เมื่อครอบครัวนายแพทย์วิลเลียม นางแอนนาเบล บริกส์ ย้ายมารับผิดชอบพันธกิจที่ศูนย์มิชชันนารีเชียงรายในปี ค.ศ.1903 ได้มีการพัฒนาศูนย์มิชชันนารีเชียงรายให้มีความก้าวหน้าและมั่นคงยิ่งขึ้น ท่านได้หาทุนและดำเนินการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ สำหรับศูนย์มิชชันนารี สร้างโรงพยาบาล และโรงเรียน นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้รับผิดชอบการก่อสร้างศาลากลางจังหวัด จวนผู้ว่าราชการจังหวัด อาคารที่ทำการ ไปรษณีย์โทรเลข และเรือนจำ ทั้งยังเป็นผู้วางผังเมืองเชียงรายเป็นแบบสมัยใหม่ด้วย มีถนนสายหนึ่งจาก มุมถนนสิงห์ไคลไปจนถึงมุมดอยตองเลียบไปตามลำแม่น้ำกก แต่เดิมมีชื่อว่า "ถนนบริกส์แพทย์" ตามนาม

ของท่านเป็นที่ระลึกในคุณงามความดีของนายแพทย์บริกส์

การเริ่มงานพันธกิจของมิชชันนารีที่เชียงรายนับว่าหนักหน่วงหนักเหมือนกับศูนย์มิชชันนารีอื่นๆ คือการประกาศคริสต์ศาสนาและตั้งคริสตจักร การแพทย์และการศึกษาสมัยใหม่ ซึ่งในด้านการประกาศนอกจากจะมีคริสตจักรที่ได้รับการสถาปนาก่อนการตั้งศูนย์มิชชันนารีแล้ว ยังมีกรขยายคริสตจักรออกไปตามหมู่บ้านชนบทหลายแห่ง นับเป็นศูนย์มิชชันนารีที่มีการขยายคริสตจักรทั้งด้านจำนวนสมาชิก และจำนวนชุมชนอย่างรวดเร็วกว่าศูนย์มิชชันนารีอื่น ๆ เมื่อถึงวาระครบรอบ 100 ปี ของคริสต์ศาสนาโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย ค.ศ.1928 ศูนย์มิชชันนารีเชียงรายนมีคริสตจักร 11 คริสตจักร สมาชิกราว 1400 คน

อนึ่ง นอกจากมิชชันนารีที่มีบทบาทสำคัญดังกล่าวมาแล้ว มิชชันนารีที่มีส่วนในการขยายงานคริสตจักรที่สำคัญคือศาสตราจารย์เรย์ ดับลิว แบคเทล (ค.ศ.1911-1941) โดยท่านมีผู้ร่วมงานคนสำคัญคือครูสิงห์แก้ว สุริยะคำ และในช่วงเดียวกันนี้ได้มีศาสตราจารย์คนเมืองคนแรกของเชียงราย คือ ศาสตราจารย์ดี อาร์วินด์ ที่จบทางด้านศาสนาจากโรงเรียนพระคริสตธรรม เชียงใหม่ เป็นศิษยาภิบาลคริสตจักรเวียงเชียงราย ศาสตราจารย์สุช คุณาสวัสดิ์ จบจากสถาบันเดียวกันเป็นศิษยาภิบาลคริสตจักรเวียงป่าเป้า และศาสตราจารย์อินคำ พินิจ นับเป็นผู้นำคริสเตียนที่สำคัญท่านหนึ่งของศูนย์มิชชันนารีเชียงรายในระยะหลังต่อมา

กิจกรรมด้านการแพทย์ เริ่มจากหนานสุวรรณได้นำยาควินินและการมีทักษะความรู้ด้านการรักษาเบื้องต้นแบบตะวันตกมาให้บริการแก่หมู่ชนเชื้อสายชาวเชียงแสนที่อพยพกลับถิ่นเดิม เมื่อศูนย์มิชชันนารีเชียงรายได้รับการจัดตั้งขึ้น มีการรักษาพยาบาลแบบตะวันตกที่เชียงราย โดยมี แพทย์มิชชันนารีที่มาอยู่ประจำตั้งแต่เริ่มแรก เช่นนายแพทย์เคนแมนและนายแพทย์บริกส์ นอกจากนี้ยังมีการนำยา และการรักษาพื้นฐานแบบตะวันตกออกไปบริการยังหมู่บ้านชนบทที่มีคริสเตียนอาศัยอยู่ โดยผ่านผู้นำคริสเตียนที่ได้รับการอบรมจากมิชชันนารี มีรายงานในปี ค.ศ.1908 ว่า ในเขตท้องที่เชียงรายนมีการจัดตั้งคลินิกแบบกระเป่าหิ้ว (ผู้นำคริสเตียนมีกระเป๋าพยาบาลไว้จำหน่ายและบริการ) ตามชุมชนหมู่บ้านต่าง ๆ 20 แห่ง ขณะที่ในส่วนกลางมีการตั้งโรงพยาบาลอย่างมั่นคงขึ้นเมื่อนายแพทย์บริกส์ เข้ามาเป็นมิชชันนารีและได้รับอนุญาตให้สร้างอาคารโรงพยาบาลอย่างมั่นคงถาวรในปี ค.ศ.1910 ใช้ชื่อว่า โรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค ตามชื่อคริสตจักรของสมาชิกผู้มอบทุนสนับสนุน ซึ่งโรงพยาบาลนี้ยังดำเนินการมาจนปัจจุบัน

ด้านการศึกษา เริ่มแรกจากหนานสุวรรณได้สอนลูกหลานและสมาชิกคริสตจักรที่บ้านให้อ่านหนังสือได้นับตั้งแต่สมัยแรกตั้งคริสตจักรที่เชียงแสน และเมื่อมิชชันนารีเข้าไปประจำที่ศูนย์มิชชันนารีเชียงรายได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กหญิงและชายด้วย นายแพทย์บริกส์เป็นผู้หนึ่งที่ช่วยพัฒนาการศึกษาให้มั่นคง โดยภายหลังกลับจากสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1914 ท่านได้สร้างอาคารเรียนสำหรับเด็กหญิงและหาทุนสร้างอาคารเรียนโรงเรียนชายไปพร้อมกัน หลังจากท่านเสียชีวิตในปี ค.ศ.1918 มีการเปลี่ยนชื่อโรงเรียนชายเป็น "โรงเรียนบริกส์อนุสรณ์" เพื่อเป็นเกียรติในฐานะที่ท่านเป็นผู้อุปถัมภ์ค่าครูโรงเรียนนี้อย่างมาก

มิชชันนารีที่เข้ามาปฏิบัติงานต่อมาภายหลังยุคสมัยนายแพทย์บริกส์ ได้แก่ นายแพทย์วิลเลียม และนางเอลิซาเบธ บีช (ค.ศ.1921-1941) ได้รับผิดชอบการแพทย์พร้อมทั้งมีผู้ช่วยคนสำคัญคือหมอชาว ธรรมชัย ได้ไปจัดตั้งคลินิกขึ้นที่แม่สาย นับเป็นการขยายงานออกไปถึงเขตชายแดนพม่า และยังมี ครอบครัวศาสตราจารย์เอเลน นางเอลิส บาสเสท (ค.ศ.1917-1921) ครอบครัวนายกิลเบิร์ต นางสาวทเซล โรบินสัน (ค.ศ.1925-1930) นางสาวมากาเรต นีเบอร์ (ค.ศ.1926-1927) และครอบครัวนายเกลน นาง ลิลเลียน มอโรว์ (ค.ศ.1932-1934) มิชชันนารีที่กล่าวมานี้ได้มีส่วนรับผิดชอบโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าสืบ ต่อมา และภายหลังได้มีการรวมโรงเรียนทั้งสองแห่งเป็นแบบสหศึกษา ใช้ชื่อว่าโรงเรียนเซียงรายวิทยาคม มีอาจารย์อมร ดวงเนตร เป็นครูใหญ่ ศูนย์มิชชันนารีเซียงรายนับเป็นฐานสำคัญในการเผยแผ่คริสต์ ศาสนาออกไปยังชนเผ่าไทนอกประเทศสยาม และเป็นศูนย์มิชชันนารีที่สามารถขยายคริสต์จักรออกไป อย่างกว้างขวางรวดเร็ว โดยเฉพาะภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

บรรณานุกรม

McGilvary, Daniel. A Half Century among the Siamese and theLao. New York : Fleming H. Revell, 1912.

McFarland, George B. Historical Sketch of Protestant Mission in Siam-1828-1928. Bangkok : Bangkok Times Press, 1928.

Wells, Kenneth E. History of Protestant Work in Thailand 1828-958. Bangkok : Church of Christ in Thailand, 1958

คริสต์จักรที่ 1 เวียงเซียงราย. อนุสรณ์ครบรอบ 50 ปี คริสต์จักรที่ 1 เวียงเซียงราย. เชียงราย ; ไทศาลการพิมพ์, 2506.

คริสต์จักรที่ 1 เวียงเซียงราย. อนุสรณ์ครบรอบ 70 ปี คริสต์จักรที่ 1 เวียงเซียงราย. เชียงราย ; เชียงรายโฆษณาและการพิมพ์, 2527.

โรงเรียนเซียงรายวิทยาคม. โรงเรียนเซียงรายวิทยาคม 2431-2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ประดิพัทธ์, 2551.